

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri

---

7. köide   Tallinnas, teisipäeval, 25. augustil 1925.   Nr. 35 (129)

Sisuu:

Toimetuse kommentaar

M. Martna: Mõnda asumaa statistikast

Sise- ja väljamaa kroonika

Teated ettevõtete tegevusest

Isiklikud teated

Raha- ja kaubaturu ülevaated

Ilmub kord nädalas

Väljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas

E e s t i P a n k

Osakonnad kõigis maakonnad-linnades.

Arrete seis 31. juulil 1925. a.

A k t i v a :

Kassa a) pangatähed	512.564,800,—
b) riigikassatähed,	
raha jne.	475.861,643,50
Väärtpaberid	988.426.443,50
Kulla arve väljamaal	104.741.297,—
Välisvaluuta	458.762.752
Laenuid välisvaluutas	93.062.432,50
Diskonteeritud vekslid	251.872.556—
Konto-korrent arved	1.714.757.693,—
Akkreditiivide, gar. ja muud laenuid	3.075.578.746—
Mitmesugused nõudmised	678.685.897,50
Väljamaa korrespondendid „Nostro“	430.409.899,50
Korrespondendid välisvaluuta „Loro“	275.791.867,50
Korrespondendid „Loro“	91.073.699,—
Osakonnad	3.030,—
Mitmesugused arved	210.965.163,50
	258.028.114,—
	8.632.161.613,—
Vääritud depoo	2.658.583.613,—
Inkasso dokumendid	287.330.216,—

P a s s i v a :

Põhikapital	250.000.000,—
Tagavarakapital	207.945.760,—
Amortisatsioon kapital	4.327.466,50
Pangatähed	2.250.000.000,—
Riigikassa	2.522.081.231,—
Hoiusummad	1.672.573.093,—
Väljamaa korrespondendid „Nostro“	222.047.847,—
Korrespondendid välisvaluuta „Loro“	217.348.515,—
Korrespondendid „Loro“	7.846.305,50
Akkreditiivid ja garantiiid	561.669.983,50
Osakonnad	222.410.061,—
Mitmesugused arved	493.911.260,50

8.632.161.613,—

Juhatus.

Pank toimetas kõiki pangaperaasioone kodu- ja väljamaal.

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.— Väljamaale Emk. 2000.—
poolaastas „ 500.— „ „ 1000.—

Toimetuse aadress: Pikk tän. 40, Tallinnas, tel. 29-39 Talitus: Lai tän. 38, Graafiline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

7. köide. Tallinnas, teisipäeval, 25. augustil 1925. Nr. 35 (129)

Sisu: Toimetuse kommentaar. M. Marina: Mõnda asumaa statistikast. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 24. augustil 1925. a.

Peetri tehase tragöödia lõpuvaatus muutus Eesti panga lahkkel kaastegevusel farsiks ja jääb tehase sellepärast endiselt veel kauemaks ajaks õhku rippuma. Teatavasti aeti tehase Eesti panga nõudmistele kätteks oksjonile, kus juures kõik hoolekandekatsed asja likvideerida ilma oksjonita ja ilma üleuroopalise skandaalita tagajärjetuks jäid. Hoolekanne pakkus tehast vabariigi valitsusele müüa ehk soovi korral Eesti panga võla eest rentida. Küsimust harutati komisjonides, kus ka muuseumi tehase ostuhind kindlaks määrati, kuid asi ei nihkunud paigast, — nagu pärast selgunud on, sel lihtsal põhjusel, et vabariigi valitsus juba ammu seisukohale oli asunud, ei olla mõtet tehast osta, kui ta võlgade eest nii kui nii Eesti panga s. t. vabariigi valitsuse kätte langeb. Kuna valitsuse ringkonnad nähtavalt otsustanud olid tehast riigile omandada, siis ei leidnud ka aktsionäride ettepanekud võla reguleerimise asjus mingisugust vastukõla. Nii ei olnud Eesti pank omal ajal aktsionäride ettepanekuga nõus, tehase võlga, mis tol ajal 60 miljoni ümber oli, tasuda iga 6 kuu sees 10 miljoni võrra. Seda fakti tuleb eriti alla kriipsutada sellepärast, et teistelt tehastelt ja Eesti panga võlglastelt, kes Peetri tehasega analoogilises seisukorras on, ainult 10% võla tasumist aastas nõutakse. Peetri tehase sattus sellepärast palju halvemas seisukorda, et ta õnnetumal kombel valitsusele meeldima hakkas kui üks elujõulisematest ja otstarbekohasematest meie oludes. Seda avalikult välja ütelda peame oma kohuseks iseäranis sellepärast, et viimasel ajal ajakirjanduses ametlikkudest ringkondadest seletusi on avaldatud, kus välja lastakse paista, et riik tehase omandamist mitte ei olla soovinud, vähemalt mitte oksjoni teel, vaid et hoolekandele tehase eest isegi valitsuse poolt 200 miljoni marka olla

pakutud. Nagu meie kindlasti tõendada võime, on see ebatõde ja nähtavasti ainult selleks liikuma lastud, et avaliku arvamise ees asjade tõelikku käiku teises valguses lasta paista.

Meie arvates on vabariigi valitsuse kavatus tehast riigile omandada, et sinna üle viia kurikuulsaid riiklisi sadamatehaseid, üks kõige õnnetumatest väärsammudest majanduspoliitilisel alal, mis valitsus viimasel ajal on kavatsenud. Riigi eelarve on juba küllalt koormatud ebaõnnestanud riikliste ettevõtete, et veel uusi avantüüre ette võtta. Mitte üle viia ei tule sadamatehaseid, ja selleks võib olla riigikassat uue sajamiljonilise väljaminekuga koormata, milleks üks hiljutine poolametlik interview „Päevalehes“ kodanikke ette valmistas, vaid neid nende praeguses asukohas kiire korras likvideerida.

Ei saa sel puhul kuidagi mõõda minna neist enam kui iseäralistest võtetest, mis Eesti pank Peetri tehase „ülevõtmise“ puhul tarvitas. Ehk ta küll nähtavasti talitas vabariigi valitsuse ülesandel, sest arusaadavalt ei ole pangal enesel Peetri tehast tarvis, tegi ta seda niisuguse vabariigi seadustest üleolemisega, et ta oma ülesannet just sellepärast mitte täita ei suutnud ja enesele, s. t. riigikassale ainult suuri uusi kulusid tegi, vähemalt nende protsentide näol, mis tehase võlgadele selle aja jooksul juure kasvavad, kuni need võlad Eesti panga tegelaste ettevaatamata talitusviisi tagajärjel reguleerimata seisavad.

Kuna valitsus tagantjärele pangale lubas tehast omandada võlgade eest, s. t. igatahes mitte pakkujana oksjonil esineda, pidas panga juhatus võimalikuks oma põhikirja kui ka vastavate seaduste vastaselt ühele oma ametnikule volitust välja anda tehast oksjonil omandada hinna eest oma äranägemise järele. Sellega andis ta vähemalt pakkumise ajaks kogu oma aktivad ja

kogu oma saatuse selle ametniku käsutusse. Ka teine pakkuja, kes oksjonil välja astus ja tehase sel korral omandas, on õige haruldane isik. Nagu ta ise pärast ajakirjanikudele seletas, olla ta tehase omandanud kokkuleppel riikliste sadamatehastega, kellel olla tarvis olnud uut asukohta. Eesti panga juhatuse seletuse järele, samuti ka ajakirjanduse, saanud ta raha selleks otsarbeks Eesti pangalt tingimistega, mis olla Eesti panga saladus. Kunagi ei ole teatavaks saanud vabariigi valitsuse ametlik otsus, mis sadamatehaseid lubaks Peetri tehast osta. Nii jääb täiesti arusaamataks, kuidas Eesti pank võis sarnase kõikuva kokkuleppe alusel, mis sadamatehaseid, s. t. vabariigi valitsust igatahes mitte ei seo, oma enda juriskonsultli finanseerima hakata, ja tuleb eriti imestada selle üle, kuidas see juriskonsult oma kliendile niisugust juriidilist nõu võis anda. Sellelt seisukohalt võib Eesti pangale ja ka tema juriskonsuldile ainult õnne soovida, et kohus oma viimase otsusega kogu oksjoni toimumatuks tunnistades neid edaspidistest suurtest sekeldustest päästis.

Lõpuks tuleks soovida, et vahepeal mingisugune tee leitaks Peetri tehase küsimuse lahendamiseks ja et meil tarvis ei oleks uuesti pealtvaatajaks olla, kuidas tehase ülevõtmiseks oksjonisid korraldatakse.

Mõnda „asumaa“*) statistikast.

M. Marina.

Põllumajanduslikku statistikat on meil rohkesti teha püütud ja mitte vähe paberit ei ole selle all trükitult ilmunud. Maareformi teostamine sundis mõndagi tegema. Kahjuks peab aga ütleva, et hakatusest peale ülesseatud kavad mitte kõige paremad ei ole olnud. Sellest tuleb, et nii mõnigi küsimus, mis siin oleks pidanud lahendamist leidma, hoopis nagu ära on unustatud. Sellepärast on meie põllumajanduslik statistika auklikuks jäänud. Raske on tagantjärele kõiki neid vigu ja puudusi parandada, või heaks teha. Veel täbaram on aga see, et puudusi puudusteks tunnistada ei taheta ja et puuduste teed edasi käiakse!

*) „Asumaa“ on üks nendest keeleuenduse sünnitustest, mille tähe all me juba kauemat aega elome. Sõna ei ole uus. Juba kauemat aega tarvitati seda sõna nende maade äramärkimiseks, mis Euroopa riigid enestele teistes maailma jagudes olid omanud, näit. Prantsuse asumaaad Aafrikas, Hollandi asumaaad Jaava saarel jne. Nüüd korraga leiame, et meilgi on „asumaa!“

Statistika on abiteadus, ta peab meil ka põllumajanduses segaseid, mitte selgesti ülenähtavaid asjaolusid ning vahekordi selgitada aitama. — Ma arvan, kui meil näiteks maaseaduse vastuvõtmise ajal teada oleks olnud, kui palju Eestis maatahtjaid on ja kui suure osa riik neist rahuldada võib, siis — võib olla — oleks see seadus mõnes asjas teistsugusena kujunenud! Aga maatahtjate arvu üle ei leia me praegugi teateid. Nõndasama ei kõnele statistika meile ka sellest, kui palju maatahtjaid endid nüüd, kus maid jagatakse ja kus see juba lõpule jõudmas on, üles on annud ja kui palju maatahtjaid maast ilma pidi jääma.

Ma olen näiteks teateid saada püüdnud, kui palju mõisatöölisi maad on tahtnud ja kui palju nemad maad on saanud. Ühes ametlikus kirjas anti mulle teada, et kuni 1924. a. lõpuni olla 1526 endist mõisatöölisi maad saanud. Mina leidsin, et see arv liig väike on ja otsisin teateid edasi. Sain siis viimaks teise arvu, nimelt 4.224. Kumb nendest arvudest õige on, või kas mitte mõlemad ebaõiged ei ole, seda ei ole mul võimalik kontrollida! Kui andmeid selle kohta edasi otsisin ja ühest põllutöoministeriumi juhtivast keskasutusest küsisin, kui palju maatahtjaid mõisatöölisi on olnud, kes aga maad mitte ei saanud, siis nimetati mulle mõni sada üle tuhande... Ma pean aga loomulikult eeldama, et palju suurem hulk mõisatöölisi, kuna nad ju oma senise elukutse mõisate tükeldamise läbi kaotasid, maad harimiseks tahtma pidid.

Sellega ühenduses tekib küsimine: kui suur oli alaliste mõisatööliste arv enne mõisamaade võõrandamist? Selle arvu teadasaamine on ülitähtis. Esiteks peaksime ometi selle üle kindlust saada tahtma, kas ja kuipalju on asunikude perekondade arv, kellele mõisamaad kätte antakse, suurem endiste mõisatööliste perekondade arvust, kes seda maad enne maareformi harisid ja sellest tööst oma — olgugi viletsat ülespidamist said? — Teiseks peaksime ometi riikliselt ka sellest huvitatud olema, mis endistest mõisatöölisest on saanud, kuhu nad on valgunud, mis nad enestele uueks elukutseks on valinud jne.

Selles küsimuses on põllutöoministerium alguses andmeid kogunud. Aga ometi ei anna statistika meile selle üle kõigevähematki teada! Sain ühelt kõrgemalt ametnikult koguni vastuseks: „Ega neid (mõisatöölisi) ka palju rohkem kui 5.000 olla ei võinudki...“ Küsimise peale, kudas sellest aru saada, et maasaajate hulgas nõnda vähe

endiseid mõisatöölisi leidub, vastati mulle ühes asutuses, et nad võivad ju ka sõduritepa ja „muude isikutena“ maad saanud olla!

Niisugused vastused ja seletused on ainult tunnistuseks, et kindlaid andmeid ei ole, et ei ole nende kogumist tarvilikuks peetud. — Nõndasama ei leia me ka selle üle teateid, kui suured asunduskohad endistele mõisatöölisele on antud. Ajalehtede sõnumitest teame, et neid sagedasti ja ajutiseks mitu perekonda ühe n.n. normaaltalu maadele on juhutatud.*) Kudas nad seal mitmekesi elavad ja maid majandavad, selle üle statistika teateid ei anna, just nagu ei huvitaks nende inimeste saatus mitte kedagit... Sellejuures tahab aga Eesti rahvariik olla!

Teine meie põllumajandusliku statistika suur puudus on ta „keskmised arvud,“ mis asjadest mitte seda ettekujutust ei võimalda, nagu õigeks hindamiseks paratamata vaja on. Et oma põllumajandusest (ka asundusmajapidamistest!) õiget pilti saada, on paratamata vaja teada, kui palju meil majapidamise üksusi (põllumajanduslisi töõndusi) on ja missugusesse suurusliikidesse nad jagunevad. Seda statistikat meil jällegi ei ole, olgugi et üksikute kohtade suurused ometi teada peavad olema.

Ma tahtsin näiteks nende 23.023 rendikoha suurusliikisid teada, mis juba vanasti mõisamaadest väikemaapidajatele välja olid antud. Nende kohtade keskmine suurus on kusagil teada antud ja sellest võib järeldada, et nende igaühe suurus teada peab olema. Muidu ei oleks ju keskmist suurust kätte saadud! Aga minule jäi nende kohtade üksikasjaline suurus teada saamata, ametkohtades öeldi, et selle kohta „puuduvad andmed...“**)

*) Alamaal nimetatud vihiku tabel 2 (lk. 6) näitab, et 17.138 asunduskoha seas on mõisatöölisele tähtsajalise tarvitamise õigusega antud 482 kohta, kuhu 1.787 töölisperekonda elama on asetatud, s. o. iga koha peale on 3 ja 4 perekonda kiilutud, ja igale „majapidamisele“ langeb keskmiselt 6 tiinu maad. — Edasi leiame veel (lk. 10) mõisatöölise majapidamisi 7, kellel kokku 56 tiinu maad on. Kahel kohal on kumbkiil 13 tiinu, 5 kohal kokku 29 t.

**) See ei ole mitte päris nii. E. v. Bodisco annab omas raamatus „Der Bauerland-Verkauf in Estland und Materialien zur Agrar-Statistik Estlands“, Reval, 1902, rendikohade jaotuse suuruse järele viietinulistes rühmades. Ühtlasi jaotab ta kõik rendikohad nelja klassi: raharendil olevad kohad talumaal, raharendil olevad kohad mõisamaal, naturaalrendil olevad kohad talumaal ja naturaal olevad kohad mõisamaal. Ta annab muu seas ka rendimäärad kohtade suuruse järele rühmitatult. Tõsi, ta saab kohtade arvukust mitte 23.023 vaid 19 980 (lkh. 78–87 ja tabelid XI–XIV, lkh. 60–72, maakondade kaupa). Andmed käivad 1896/7 majandusaasta kohta. Toim.

Sellega ühenduses veel järgmist. Kui meil statistikas selle üle andmeid leidub, kui palju asunduskohti on välja antud, siis ei tehta sellejuures mitte tarvilikku vahet täitsa uuesti planeeritud kohtade ja eelpool nimetatud rendikohade vahel. Võtame asunduskohtade arv 1924 aastal — 30.820. Seda arvu lugedes jääb paratamata mulje, et nüüd on 30.820 uut asunduskohta planeeritud. Aga lugu ei ole nõnda! Nende seas on 6.902 endist rendikohat, kelle maad ainult uuesti „korraldatud“ on. Tähendab: mainitud 30.820 koha seas on ligi 7.000 endist majapidamise üksust, s. o. uusi majapidamisi (kruntisid) ei ole mitte 30.000, vaid 23.000!

Aga mitte ainult mainitud 23.023 rendikoha üksikasjaline suurus ei ole teadmata, vaid ka teiste talude ja muude põllumajandusliikide töõnduste suurus on meil ainult umbkaudu teada. „Eesti Põllumajandus“ I lk. 19 toob küll väikemaomaduse kruntide arvu suuruse järele. Me leiame seal 49.093 põhiraamatutesse kirjutatud kruntide suuruse. Aga me teame, et kruntide arv ja nende peal leiduvate töõnduste arv mitte üks ja seesama ei ole. Me teame, et need ligi 10.000 popsi majapidamist, mis meil olemas on, suuremalt osalt nende kruntide peal aset on leidnud. Ja kui me seda meeles peame, siis ei näita suuruse arvud ja liigid „Eesti Põllumajanduse“ I lk. 19 meile mitte enam seda, mida meie vajame, vaid me võime ütelda, et 49.093 nii ja nii suure krundi peal on u. 59.000 majapidamise üksust, kelle suuruse kohta andmed puuduvad.

1924 a. lõpul ilmus „Riigi Statistika Keskbüroo“ väljaandel vihik statistilisi andmeid ja kirjeldusi „Asumaa majapidamised Eestis 1919–1921.“ — Kui raskelt meie statistika aparaat töötab, näitab seegi vihik. Andmed on vananenud! Kuna raamat 1924 a. lõpul ilmus, ulatavad läbitöõtatud andmed ainult 1921 aastani...

Me elame maareformi „tähe all,“ me tahame teada, kudas see suur töö edeneb, tahame teada, kui kaugel me oleme, aga statistika nagu lonkab järele, nagu suudaks ta asja ainult ajalooliselt jälgida. Kõige värskem asundustalude arvgi ulatab 1923 aastasse tagasi, muidugi ainult toores arv, läbitöõtamata. Ja kuna läbitöõtatud arvud ainult kuni 1921 aastani ulatavad, ei luba nad enam õiget hinnangut ette võtta, sest — me oleme ju 3 aastat edasi, neljas on ka juba üle poole, kogu pilt võib selle aja jooksul väga palju muutunud olla.

Tuleme selle statistika varal kohtade suuruse juure tagasi, võime selle varal näha, kui suur vahe on planeeritud kohtade ja majapidamiste suuruste vahel. — Mainitud vihiku lk. 18 leiame 1919., 1920. 1921. a. planeeritud ja korraldatud asunduskohtade suuruse seitsmes suuruseliigis ja nimelt:

0— 5 tiinu	6,5	prots.
5—10 "	5,4	"
10—15 "	10,5	"
15—20 "	24,1	"
20—25 "	25,4	"
25—30 "	13,6	"
üle 30 "	11,5	"

Selles suuruses oli nimetatud aastatel kohti planeeritud 17.138. Aga nende kohtade maadele asetati 21.168 majapidamise üksust (tööndust). Selle tõttu saame hoopis teistsuguse liigituse. Seame nad üle nähtlikkuse pärast kõrvuti.

Kohad	Tööndused
0— 5 tiinu	6,5 prots. 13,7 prots.
5—10 "	5,4 " 14,8 "
10—15 "	10,5 " 16,9 "
15—20 "	27,1 " 20,3 "
20—25 "	25,4 " 16,9 "
25—30 "	13,6 " 9,2 "
30 ja üle selle	11,5 " 8,3 "

Töönduste arv igas suuruse liigis on

1 liik	0— 5 tiinu	2.890
2 "	5—10 "	3.131
3 "	10—15 "	3.586
4 "	15—20 "	4.293
5 "	20—25 "	3.571
6 "	25—30 "	1.948
7 "	üle 30 "	1.749

Kohtade ja töönduste protsentarvude võrdlus näitab, et tööndused tegelikult palju vähemaks on muutunud, kui neid mõttes välja anda kavatseti. See kõneleb sellest, et maatahtjaid rohkem pidi olema, kui maad jagada oli. Kui meele tuletada, et kavatsus oli asundustalusid vähemalt 20 tiinulisteks planeerida ja igale kohale 10 tiinu põldu anda, millest arvati, et niisugused kohad elujõulised on, sest et siin ühel perekonnal kahe tööhobusega tarvilikul määral tööd ja tulu peaks olema ja kui me nüüd näeme, et enam kui pooled tööndused (majapidamised) mitte selle suuruseni ei ulata, siis näib nii, nagu ei oleks kõik enam korras! Täheleb, 65,3 tööndust sajast on vähemad kui n.n. normaalasundustalud, ainult 34 sajast on 20 tiinulised ja suuremad. Kuna ametlikkudest teadetest meele on jäänud, et maatahtjate arv peale 1921. a. veel suurem on olnud,

peab arvama, et väikeste kohakeste arv seitsaadi võrdlemisi veel enam on kasvanud. Sellest tekib loomulikult küsimine: Kudas on lugu asunduskohtade elujõulikkusega? —

Ka siinkohal peaks statistika meile rohkem näitama, vähemalt oleksid ka 1922 ja 1923 a. kohtade suurused selgi kombel läbitöötatud olema pidanud; et seda 1924 a. veel teha ei jõutud, see ei kõnele mitte meie statistika tegijate kasuks.

Aga ka eelolevagi juures oleks rohkem vaja olnud. — Me leidsime, et kõige vähemate kohtade arv 6,5% pealt 13,7% töönduse peale on kasvanud, see tähendab, nende töönduste maalapikene on veel vähemaks kokku liitsutud. Selles ja ka järgmises suuruseliigis oleks palju üksikasjalikum kirjeldus tarvilik olnud. Nende hulgas on kahtlemata tööndusi, kelle maa vast ainult pool tiinu, ehk veelgi vähem võib olla; on ühe-, kahe jne. tiinulisi tööndusi, missugusid me ometi suurematelgi ühte riita ei või panna. Kuid meie statistika teeb seda.

Meie statistika loeb nad kõik ühteviisi asunduskohtadeks, s. o. põldu harivateks tööndusteks. Kuid on ka n. n. käsitööliste kohti, ehituse kruntisid jne. väljaantud. Ja tahaksime heameelega teada, kui palju niisuguseid kohti teiste seas on ja missuguses ulatuses niisugused lapimaasajad põllumajanduslikult arvesse võtta tulevad. Aga sellega ei tee meie statistika tegemist. Ta võtab nad kõik põllumajanduslike tööndustena, nimetab nende arvu, rehkendab majapidamiste keskmise suuruse ja mitmesugused muud „keskmised“ hinnangud välja ning — ta töö on tehtud... Nõnda leiame sealt näiteks:

1919 — 1921 a. korraldatult tarvitatud maa tiinudes ja protsentides; seesama protsentides iga aasta kohta; edasi: kohtade arv ja keskmine suurus — igas maakonnas eriti. Nõnda ikka edasi tiinud, protsendid, keskmine...

Kui meil — näiteks — on 10 tööndust à 2 tiinu maaga ja 10 kohta à 30 tiinu maaga, siis on meil 20 kohta 320 tiinu maaga, ja kui meie 320 tiinu 20 koha peale ära jaotame, siis saame „keskmise suuruse“ — 16 tiinu. Missugune tähtsus on sellel keskmisel suurusel? Null! Mitte üht 16 tiinulist kohta ei ole ja kui me oma 20 kohta hinnata tahame, siis võime seda ainult liigitades teha: 10 tööndust, igaühel 2 tiinu maad; 10 tööndust, igaühel 30

tiinu maad. — Meie ametlik statistika teeb teisiti. Me loeme (lk. 27) näiteks järgmist:

„Keskmiselt ühe asumaa majapidamise kohta tuleb 16,9 tiinu maad, millest põldu 7 tiinu on . . . majapidamises tegevaid tuleb ühe majapidamise kohta 3,9 inimest, sellest tööealisi 2,8 inimest, milles 0,3 tööalist palgatud tööjõudu on; iga tööealise elaniku kohta tuleb keskmiselt 2,8 tiinu põllumaad.“

Mida võime nendest „keskmistest“ järeldada? Kas 0–5 tiinuliste kohakeste iseloom muutub selle läbi, kui me teame, et „keskmiselt“ ka nende kohta 16,9 tiinu langet? Ei!

Agas me leiame edasi, et statistika ka töö ära jaotab „tegevate“ ja „tööealiste“ vahel. See on meile uus ja meil tuleb selle tagant midagi otsida. Ta teab, et ta on lapsi töölistena, näit. aastapalgalistena üles kirjutanud, keda ta siiski töölistena esitada ei sõanda. Sellepärast kaks eriliiki: majapidamises „tegevad“ ja „tööealised“ tegevad. Loogiliselt on aga nii, et kõik majapidamises tegevad on tegevad tööd tehes ja kõik tööealised tegevad on ka tegevad tööd tehes! Põõra kudas tahad, seljatagune jääb ikka tahapoo!

Lk. 27 leiame järgmise targutuse:

„Iseloomustav asundus - majapidamiste kohta on põllupinna ning elanikkude vahet: et küll põllupind (s. o. põllupinna suurus! M.) ühe majapidamise kohta kõigub 2,4 tiinust (Saaremaal) kuni 9 tiinuni (Järvemaal), kõigub elanikkude arv ühe majapidamise peale ainult 4,2 in. (Läänemaal) kuni 5,1 in. (Võrumaal).“

Ja — keskmistega rehkendades oleks statistika tegijal veel suuremalt imestada, kui ta seda vahet kaugemalt oleks jälginud: ta oleks mõnikord näha võinud, et kõige väiksemate kohtade pidajatel sageli kõige suuremad perekonnad on! Minul tuleb meele 12 mõisa omanik, krahv M., kellel ainult kaks last oli, kuna ühel tema moonasulasel 8 last oli, aga viimasel mitte lapikesi maad. Need kaks vahet: maa- ja perekonna suurus — on kaks täitsa isasja, aga ole see kuidagi asundusmajapidamisi iseloomustav.

Tegelikkus majandamist ei saa keskmiste arvudega hinnata ega iseloomustada. Seda näeme kohe, kui kaks asunduskohtade suurusliiki võrreldes kõrvuti seame. 6,5 kohta sajast 0–5 tiinu maaga on hoopis teistsugused majandamise üksused, kui 11,5 kohta

sajast üle 30 tiinu maaga. Kui me neile mõlemile 3,9 „tegevate“ töölistena mõtleme, siis näeme kohe, et keskmise arvuga siin midagi peale pole hakata. 30 tiinuline koht vajab rohkem tööjõudu, kui 5 tiinuline. Ja sellepärast ongi keskmine „tegevate“ arvu väljarehkendamine ainult — nummerdega mängimine. Me näeme seda veel selgemini, kui järgmist asjaolu arvesse võtame.

Vaatluse all leiame 20.030 töödust ehk majapidamist.

Nendest tarvitavad ainult 5.747 töödust palgatud tööjõudu ja kogu palgatööliste arv — 9.538 inimest — on nende teenistuses, kuna 14.556 töödust palgatud tööjõudu ei tarvita. Kahtlemata kuuluvad siia vähemad ja üsna väikesed töödused, kus põllutöö nii väike on, et paljudel oma perekonna tööjõust suurem ehk väiksem osa üle jääb, mujal teenistust otsima peab . . . 9.538 palgatöölist leiame aga 5.747 tööduses, s. o. 3.791 tööduses peetakse igaüks kaks palgalist, 1.956 tööduses igaüks üks. — Selle asemel, et 9.538 palgatöölist kõigi 20.030 tööduse peale „keskmiselt“ jaotada, millel iga sugune praktiline tähendus puudub, oleks tulnud ligemalt vaadelda, missugused, s. o. kui suured need kohad on, kus kaks palgalist ja kus üks palgaline peetakse. Ainult ligema vaatluse teel oleks võinud selgusele jõuda, kas ehk koha suuruse kõrval veel muid põhjusi oli, näiteks kohapidaja enese liig väike perekond, mispärast palgatöölisti peeti. Kuid meie statistika seda tööd väevaks ei võtnud, ta leppis „keskmise“ väljarehkendamisega: „igale majapidamisele saab 0,3 tööalist palgatud tööjõudu.“

Arvatavasti on see väga õieti rehkendatud (selle järelekatsumine mind ei huvita). Agas selle abil ei või keegi inimene enesele asundusmajapidamiste suurust ja iselaadi ette kujutada! Seda aga peab statistika võimaldama.

Elanikkude ja tööjõu suunas leiame mainitud artiklist andmeid, mis — võib olla — meie statistikale „iseloomustavad“ on, millest aga vaikimata ei saa mõõda minna. Tööliste üle leiame järgmise pealkirja all järgmised andmed.

Aastatööliste vanusline koosseis oli järgmine:

Mehed	Naised
Kuni 7 a. vanad 1,0	Kuni 7 a. vanad 0,9
8–12 „ „ 4,6	8–12 „ „ 4,2
13–17 „ „ 10,3	13–15 „ „ 6,7
jne.	jne.

Suiliste vanusline koosseis:

Kuni 7 a. van.	0,3	Kuni 7 a. van.	0,2
8-12	24,6	8-12	19,7
13-17	40,8	13-15	31,5
jne.		jne.	

Töötajate perekonna liigete vanusline koosseis kõneleb järgmist:

Mehed		Naised	
Kuni 7 a. van.	2,7	Kuni 7 a. van.	2,8
8-12	6,2	8-12	5,4
13-17	10,6	13-15	7,0
jne.		jne.	

„Kuni 7 aastat“ vanade aastatööliste vanus võib isegi 6, 5, 4 jne. aastat olla!

Meile tulevad sel puhul kirjeldused vabrikutööstuse algupäivilt meele, kus isegi 4 aastasi lapsi tööl tarvitati! Olime arvamis, et sellesarnast 20. aastasajal enam ette ei tule. Nüüd leiame aga, et üsna meie eneste ligidal „kuni 7 aastat vanu“ aastatöölisi ja suilisi tarvitatakse. Ei tahaks seda uskuda. Aga ametlik statistika ütleb! Hoiatuseks loeme selle kohta küll (lhk. 25) järgmist:

„Et üleskirjutamisel puudus täpsem instruktsioon mõistete käsituse kohta, keda lugeda majapidamistööst osavõtjaks ja keda mitte, siis tuleb üsna ettevaatlikult iseäranis nooremate tööst osavõtmist käsitada; nimelt küsitavaks saab kuni 7 a. vanuste majapidamistööst osavõtt . . .“

Tõsi, statistika tegijad peavad tarvilikuks, lugejaid nende teadete eest hoiatada, mis **nemad ise** on kirja pannud, – neid tuleb „üsna ettevaatlikult käsitada!“ Kuid misugune peab see „üsna ettevaatlik käsitamine“ olema? Kas tuleb neid „käsitada“, nagu poleks neid olemas? Siis ei oleks neid tarvis olnud avaldada! – Mina arvan, et kõige õigem koht, kus neid andmeid „üsna ettevaatlikult“ oleks tulnud käsitada, oli see, kes selle andmete vihiku trükki toimetas! Neid töölisi „mehi“, kes „kuni 7 aastat vanad“, on üleüldse 25, „naisi“ 21, kokku 46. See arv on iseenesest väike selles mõttes, et need, kes üleskirjutusi läbitöötama hakkasid, hõlpsasti järele võisid katsuda, kas „mõistete käsitamise“ instruktsioonist õieti või valesti aru oli saadud. Ja minul on täielik õigus oletada, et seda tööpoolest tehti, sest selle tegematajätmine nii tähtsa küsimuse juures oleks täiesti andeksandmata hooletus.

Agas milleks siis see hoiatus? Mõeldagu: riigi kõrgem asutus, Statistika Keskbüroo, hoiatab lugejaid **iseoma** andmeid tarvitamast! „Mina avaldan küll andmed, aga ega neid ikka vist õigeteks ei või pidada!“

– Suuremat iseenese hukkamõistvalt hindamist on vaevalt võimalik enesele ette kujutada! Nõnda tohib nii vastutusrikas asutus talitada, nagu Riiklik Statistika Keskbüroo seda on!

Hoiatusest hoolimata pean mina mainitud lastetöö andmed õigete võtma, kuna me edasi minnes leiame, et töötajate perekonnaliigete hulgas seesama vanusrühm – 913 „meest“ ja 930 „naist“ kuni 7 a. vanad – leida on.

Hoolas ja niisuguseid asjaolusid selgitadapüüdja statistika oleks asjale ligemale astunud ja eriti näidanud, millest niisugune nähtus tingitud on ja kui noored lapsed juba „tegevad“ on. Meie statistika seda muidugi ei ole teinud, ta ütleb ainult nagu vabandada tahtes kuni 7 a. vanade tööliste kohta: „Siin võib jutt olla ainult sigade ja anede karjatamisest“, ennustades, „no ega's sigade ja anede karjatamine ikka töö ei ole!“ kusjuures ta ära unustab, et osa neist 7 a. „meestest“ ja „naistest“ aastapalgalisel on ja et talvel sigu ja anesid karjatada ei olegi . . .

Võib olla, vastu ametliku asutuse tahtmist on siin midagi avalikuks saanud, mis muidu saladuse kätte alla oleks jäänud. Meil maksab nimelt 1921. a. saadik seadus¹⁾, mis lastetöö põllumajanduses kuni 12 a. vanuseni ära keelab ja mis alaealiste tööd – kuni 16 a. vanuseni ainult kergete abitöödena lubab.

Muidugi ei või statistika muud, kui seda teatavaks teha, mis tööpoolest olemas on. Kuid niisuguste nähtuste hindamisel oleks ikka ka statistikal võimalus, seda seaduserikkumiseks nimetada, mis seaduserikkumine on! Peale eelmainitud seaduse rikkumise on siin ju ka algkooli seaduse rikkumisega tegemist. Kuidas on 7–13 aastaseid lapsi võimalik aastatööliseks palgata ilma et algkooli seadus rikutud ei saaks!? Selle ealised lapsed peavad koolis käima. Palgatakse neid aastatööliseks, siis ei saa nad koolis käia! – Või on meil siin aina statistilise vassimisega tegemist?

Igatahes väga iseäralik: ametlikus väljandes kõneldakse seaduste rikkumistest nagu kõige loomulikumast nähtusest. Meie ei kuule aga mitte, et teised ametlikud asutused, käesoleval juhusel töökaitse ametnikud ja rahva-

¹⁾ „Seadus põllutööliste tööaja ja palgatingimiste kohta“ 13 maist 1921, „Riigi Teataja“ nr. 42 s. s. a. ja „Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus“ 1. nov. 1921, „Riigi Teataja“ nr. 102 1921. a.

kooli järevalve orgaanid, nii avalikku seadustest üleastumist jälgima oleksid hakanud!

Üht kui teist on vaja kinni naelutada, et neid, kellesse asi puutub, avalikult kõnelema sundida!

Kuna statistika „kuni 7 aastaste“ juures vähemalt mingisuguse vabandusega esineb, ei lausu ta järgmise vanusrühma tööliste, s. o. kuni 12 aastaste juures sõnagi, vaid leiab selle täitsa korras olevat, ainult mainides, et see vanusrühm „karjaste kontinendi“ (!)* moodustab. — Palgatud tööjõust on 675 „meest“ 7–12 aastani vanad, „naiste“ arv selles vanuses on 483. Perekonna liigete seas on 7–12 aastaseid töötegijaid 2.096 „meest“ ja 1.923 „naist“, s. o. lapsi. Kuni 12 aastat vanadeni kokku 5.223 hinge! Kohutav arv! Olgugi et seadus „oma lapsi“ tööle sundimast ei keela — seadus ei keela seda eeldades, et vanemad ise oma lastest sedavõrd hoolivad, et nad neid tööga ära ei kurna! — Kuid iga lapse sõber ja rahva tuleviku pärast mures oleja peab seda kahetsema . . .

Aga lähme edasi ja vaatame ka kolmat vanusrühma, s. o. alaealisi kuni 18 aastani. — Ka siin ootab meid kohutav üllatus. Me leiame nimelt, et Eesti ametlik statistika tütarlapse juba täis tööealiseks loeb, kui ta 15 aastat vanaks on saanud! Poisid jäävad kuni 17 aasta lõpetamiseni alaealisteks. Ka seda tuleb Eesti statistika isääralduseks lugeda, milles ta mitte ainult rahvusvahelisest naistööliste kaitse põhimõttest ei erine, vaid ka Eesti oma seadusandlusest.

Kui meie eelpool nimetatud põllutööliste kaitseseadused määravad, et „alaealisi kuni 16 aastani võib tarvitada ainult abitööde juures“ (§ 3 nimetatud 1. nov. seaduses), siis ei tee ta vahet poiste ja tütarlaste vahel, vaid mõlemad on selle seaduse

mõttes ühtviisi pool-lapsed ning vajavad kaitset. — 13. mai seaduse § 14 määrab 16–18 aastased töölistele alaealisteks, kuna selle paragrahvi järel täistööjõulise iga 18 aastaga algab ja kuni 55 aastani kestab — vahetagemata mõlemi soo juures. Huvitab teada saada, mille peale selle statistika tegijad oma isääralise tööliste vanusliigituse rajavad! Seda ei või muuks kui andeksandmata vassimiseks nimetada.

Kuna tööliste vanusliigid selkombel segi on aetud, ei ole võimalik täpselt näha, kui suur arv lapsi, alaealisi ja noori töölisi kokku asundusmajapidamistes tööl on. Aga needki segased arvud, mis leitavad on, lasevad oletada, et see arv võrdlemisi väga suur on.

Siis oleks statistikal ülesandeks pidanud olema, ligema vaatluse läbi selgeks teha püüda, missugustes tööndustes ja tööndusliikides laste töö suurem, missugustes vähem on. Niisugune asjalik vaatlemine oleks palju rohkem pakkunud, kui hoiatamised ja varjamise katsed.

Möödaläinud kevadel Genfis ärapeatud rahvusvaheliselt statistika konverentsilt tagasi jõudes on Riigi Statistika Keskbüroo juhataja abi, herra Tooms, ajakirjanduse esitajatele kõnelenud, et mainitud konverentsil Eesti tööstatistikat eeskujulikuks kiidetud. Oleks huvitav teada, kas herra Tooms oma võõraid ametvendi ka selle osa Eesti statistikaga tutvustas, ja kui, missuguse otsuse võõrad selle üle andsid?

Bibliograafia.

Toimetusele saadetud kirjandus.

- „Amettühisusline kuukiri“ nr. 12.—1925.
- „Eesti raudtee“ nr. 7.—1925.
- „Eesti Mets“ nr. 8.—1925.

Kroonika.

Eesti.

(Väljavõtted ajalehtedest).

Vene tellimiste eel. Hiljuti teatati, et nõukogude valitsus on otsustanud mõne miljoni rubla eest tellimisi anda Eesti tööstusele. Üksikute ettevõtetega olgagi juba ses asjus läbirääkimisi alustatud. Meie tööstussaadustest huvitada venelasi kips, tsement, nahk, paber, tekstiil, külmetusmasinad jne.

*) Seda mõistet võõra sõnaga väljendada — on täitsa ilmaaegne, kuid meie statistikat iseloomustav nähtus. Ja sedagi tehakse hooletumalt „kontinendi“ kirjutades, kuna omelt arvatavasti „kontingenti“ mõeldi!

Eesti Rahvapangal uus põhikiri. Eesti Rahvapangas olid senini peale ühistegeliste asufuste veel craisikud osanikkudeks. Nüüd on aga panga uus põhikiri kinnitatud, mille järele tema osanikkudeks ainult ühistegelised koondused olla võivad.

Eesti paberitööstus. Eesti paberitööstuse aremine läinud poolaastal on olnud haruldaselt hoogne ja kaugelt üle lõõnud läinud/aasta toodangu andmed, ning isegi aasta algul tehtud kavatsuse toodangu tõstmise asjus.

Käesoleva aasta esimesel poolel oli näit. Põhja paberi- ja puupapivabriku toodang võrreldes 1924. a. esimese poolega nagu alamal:

	1925. a.	1924. a.
Tselluloose	6.862 tonni	5,576 tonni
Puumass	7 329 "	4.001 "
Paber	11.182 "	8.612 "
Kokku	25.573 tonni	18.189 tonni

Kuna vabrik oma 1924. a. aruandes käesoleval aastal loosis oma toodangut tõsta 46-47 tuhande tonni peale, siis tuleb sellest järeldada, et kui produktioon nii edasi kestab, siis vabrik aasta lõpuks üle 50 tuhande tonni produtsseerida suudab.

Samuti on kuulda ka, et Türi paberivabrik käesoleval aastal haruldaselt jõudsasti töötab, ning tema toodang, eelmise aastaga võrreldes, umbes kolmekordseks on tõusnud. Samuti on tõusnud Johanson'i paberivabriku toodang. Et vabrikud oma saadustele ühtlasi ka turgusid on suutnud muretseda, näitab asjalugu, et paberikauba väljavedu käesoleva aasta esimesel poolel ulatas 515 miljoni margani 267 milj. vastu eelmisel aastal. Sellega oleks väljaveo kasvamine tervelt 93%.

Põhja paberi- ja puupapivabrikus kestavad endiselt suured ümberhitused ning läheb aste-astmelt põlevkivi kütte peale üle. Kogu ümberhituste programm ei ole veel kaugeltki lõpetatud ja tarvitab veel mitu aastat. Samuti on kuulda, et Türi paberivabrikus teatud tehnilised ümberkorraldused käimas on. Muuseas viiakse sinna üle Venevere puumassi vabrik.

Maieri vabriku päästmise kavatsused. Maieri keemiavabriku seisukord on viimasel ajal niivõrd raskeks muutunud, et tööliste palga ja teiste hädalise mate võlgade, mis 1.600.000 margani tõusevad, sissenõudmiseks vabrik 31. aug. s. a. oksjonile on määratud.

Kuna vabariigi valitsus ühel hiljutisel koosolekul otsustas Maieri vab. avansside ja toetuste andmisest lahti ütelda, leidis ta siiski võimaliku olevat vabrikut toetada, viimase poolt riigikassasse põlevkivi kontsessiooni kasutamise kindlustuseks kautsjoni nöl sissemaksitud 5 miljoni marka vabrikule tagasi anda tingimusega, kui vabrik mõnel muul teel kontsessiooni lõpmist kindlustab, näiteks obligatsioonide või kinnisvarade pantimise teel.

Vabaneva kautsjoniga suudaks vabrik esimesed hädalised võlad tasuda.

Pärnu-Eidapere raudtee ehitab riik. Vabariigi valitsus kinnitas oma 12. skp. koosolekul teedeministri ettepaneku uue raudtee ehitamise kohta Pärniidu jaamast (pooljaam Pärnu juures) kuni Lelle-Eidapere raudteeliini ühenduseni. Uue raudtee peatee kogupikkus tuleb 60 km. Raudtee ehituse viib läbi riik, teedeministeriumi ettevõtte.

Moskva saadetakse delegatsioon. 12. skp. pidas Eesti-Vene kaubanduskogu üldjuhatus oma koosolekut, kus koosoleku juhataja hra K. Päts konstateeris koosolljate ühemeelset soovi head kaubanduslist vahekorda mõlemi maa vahel arendada. Hra Renningi ettepanekul otsustas koda ühel häälil juhatusese ülesandeks teha lähemal ajal harutusele võtta Eesti kaubanduslise delegatsiooni saatmise küsimust Moskva.

„Peetri tehase“ oksjon toimimat ks tunnistatud. Tallinna-Haapsalu rahukogu avalik kohtuistungul 14.-17. aug. läbi vaadates „Peetri tehase“ kinnisvara sunnimüügi asja, määras: a/s „Peetri tehase“ kinnisvara avalik müük 28. juulil 1925. a. toimimatuks tunnistada.

Puuvillasaaduste sisse- ja väljavedu. Viimase kahe aasta jooksul on puuvillasaaduste sisse- ja väljavedu meie ametlikkude statistiliste andmete järrele kujunenud järgmiselt:

	Sissevedu.	
	1924. a.	1923. a.
Puuvill	835.9	1.089.2
Niit ja lõng.	35.2	55.3
Riie	213.9	590.1
Kokku	1085.0	1734.6
	Väljavedu.	
	1924. a.	1923. a.
Lõng ja niit	364.6	157.0
Riie	726.1	700.0
Kokku	1.090.7	857.0

Kaubandusline läbikäimine nõukogude Venemaaga.

27-31. juulini on Eestist raudteed mõõda Narva ja Irboska jaamade kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Eksportikaupu.

14 vagunit ajalehe- ja trükipaberit, kaal 185,7 tonni ja 1 vagun segakaupa, kaal 342,3 klgr.

Kokku 15 vagunit eksportikaupu ja 35 saadetust bagaash-kaupu, kaal 1394,4 klgr.

2. Transiitkaupu.

Ülaltähendatud nädalal transiitkaupu nõukogude Venemaale saadetud ei ole.

Sama aja jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mõõda Narva ja Irboska jaamade kaudu Eestisse tulnud:

1 vagun segakaupa, kaal 812 klgr. ja 12 saadetust bagaash-kaupu, kaal 494,0 klgr.

Kaubandusline läbikäimine Lätimaaga.

27-31 juulini on Eestist raudteed mõõda Valga jaama kaudu Lätimaale saadetud:

7 vagunit Aseri sementi, kaal 108,4 tonni; 1 vagun lupja, kaal 16,4 tonni; 2 saadetust Tartu „Pain Normal“ leivavabriku küpsetatud teraleiba, kaal 930 klgr.; 1 vagun trükipaberit, kaal 13,6 klgr.; 5 vagunit linu, kaal 41,3 tonni; 3 platvormi ümargusi haavapakke, kaal 42,6 tonni; 1 vagun segakaupa, kaal 1886 klgr. ja 2 platvormi puumassi, kaal 2602 klgr.

Sama aja jooksul on Lätimaalt raudteed mõõda Valga jaama kaudu Eestisse tulnud:

1 vagun suhkrut, kaal 16,1 tonni; 1 platvorm okastraati, kaal 4,9 tonni; 1 saadetus mitmesugust pudukaupa, kaal 490 klgr.; 1 vagun kunstpõllurammu, kaal 16,4 tonni; 3 vagunit segakaupa, kaal 6,4 tonni ja 3 vagunit heeringaid, kaal 41,9 tonni.

Juulikuul on Eestist raudteed mõõda Valga jaama kaudu Lätimaale saadetud:

78 vagunit tementi, 23 vag. segakaupa, 6 vag. liimi, 5 vag. Tartu „Pain Normali“ leivavabriku küpsetatud teraleiba, 3 platvormi haavapakke, 3 vagunit elusloomi, 2 jäävagunit värsket kala (saatja: „Kesk-kala“ Tartus), 4 vagunit hobustega, 2 platvormi rehepeksumasinatega, 1 vagun katusepappi, 2 vagunit elusvasikatega, 2 vag. lupja, 1 vag. tallanahka, 2 platvormi puumassiga, 1 vagun riidet, 2 vag. vanu kasukaid, 1 vag. majakraami, 1 platvorm autoga, 1 vagun piimapulbrit ja 1 vagun trükipaberit.

Kokku juulikuul Lätimaale saadetud 141 vagunit kaupu.

Sama kuu jooksul on Lätimaalt raudteed mõõda Valga jaama kaudu Eestisse tulnud:

53 vagunit superfosfaati, 21 vagunit heeringaid, 6 vag. suhkrut, 1 isistern määrdeõli, 5 vagunit põllu-tööriistu, 4 vag. rauda, 1 vag. okastraati, 2 vag. hobuseid, 8 vag. kondijahu, 19 vag. viljatuulamise masinaid, 33 vag. segakaupa, 1 vag. musta plekki, 1 vag. linnakseid, 1 vag. isemenitahvleid, 2 vag. kriiti, 2 vag. majakraami, 1 vag. rukkijahu, 1 isistern bensini, 1 vagun puuvillast riief, 1 vag. sepatööriistu, 1 vag. villaseid löimi, 1 vag. puust saapatikke, 1 vag. fajansnõusid, 1 vagun supupullidega, 1 vag. traatseid, 1 vag. paberit, 1 vag. ahjupotte, 3 vag. väljatöötamata rauda, 1 vag. klaaspudelisi ja 1 vagun puuvillaseid sokke.

Kokku Lätimaalt juulikuu jooksul Eestisse impoorteeritud 173 vagunit kaupu.

Kaubandusline läbikäimine nõukogude Venemaaaga.

Allpool toome võrdlevad andmed transiitkaupade liikumise kohta Eesti raudteedel aja eest 1920-1924, mil Nõukogude Venemaale on saadetud Narva ja Irboska jaamade kaudu (arvud vagunites):

Kuud	1920. a.	1921. a.	1922. a.		1923. a.		1924. a.	
			Transiit kaubad	Eksport	Transiit kaubad	Eksport	Transiit kaubad	Eksport
Jaanuvar	—	899	1,911	232	89	38	127	199
Veebruar	—	578	1,422	571	79	1	80	252
Märts	—	921	4,229	1,347	1,367	71	1,438	101
Aprill	—	2,370	5,175	431	903	94	997	174
Mai	862	3,280	3,490	277	58	71	129	466
Juuni	536	2,082	1,058	1,001	41	76	117	71
Juuli	591	1,218	266	346	66	109	175	71
August	231	1,144	373	312	65	143	208	21
September	351	2,273	1,28	228	39	165	204	21
Oktoober	334	448	171	125	15	89	104	33
November	485	1,125	126	95	34	222	256	25
December	580	2,338	179	26	69	49	118	10
Kokku	3 970	18,676	18,528	4,991	23,519	2,825	1,128	3,953
								1,444
								1,667
								3,111

Nõukogude Venemaalt on Narva ja Irboska jaamade kaudu Eestisse tulnud (arvud vagunites):

Kuud	1920. aast.	1921. aast.	1922. aast.	1923. aast.	1924. aast.
Jaanuvar	—	—	231	50	1,099
Veebruar	—	—	128	614	1,480
Märts	—	35	370	1,121	1,470
Aprill	—	26	543	1,700	1,130
Mai	121	74	220	901	963
Juuni	15	78	83	522	1,257
Juuli	26	50	118	289	337
August	—	82	294	391	110
September	118	86	287	60	43
Oktoober	41	97	118	351	49
November	26	55	204	942	447
Detsember	7	210	163	1,727	482
Kokku	354	793	2,759	8,668	8,873

Mõlemis sihis saadetud ja tulnud kaupade hulk peegeldub alljärgnevas tabelis (arvud vagunites):

	1920 a.	1921 a.	1922 a.	1923 a.	1924 a.
Venemaale saadetud	3970	18676	23519	3953	3111
Venemaalt tuln.	354	793	2759	8668	8875
Kokku	4324	19469	26278	12621	11986

Nendest tabelitest näeme, et kõige suurem transiidid vedu Venemaale on olnud 1922. a. millele järgneb eelmine 1921. a. Järgnevat aastat langeb kaupade vedu Venemaale ümarguselt 60-75% võrra. Kuna 1922. aastal keskmine päevane kaupade vedu Venemaale ulatas 65 vaguni peale, langeb see 1923. ja 1924. aastatel 8-11 vagunini.

Venemaalt tulnud kaupade hulk oli kõige suurem mõeldud 1924. aastal. Eelmisel aastal oli see umbes 10% vähem. Üleüldse näitab tulevate kaupade arv tõusvat tendentsi.

Kaupade liikumine mõlemis sihis oli 1922. aastal kõige suurem, järgnevat aastat langeb see kuni 70% Päevas liikus 1922. a. - keskmiselt 70-75 vagunit, 1923. ja 1924. a. aga kõigest 28-30 vagunit.

Sellest näeme, et Venemaa kaupade liikumine on aasta aastalt vähenenud, käesoleva aasta eimesel poolel on see koguni väikene.

Ameeliku teated kaubandustööstusministeeriumilt.

Eesti.

Eesti vabariigis rahana liikumasolevate riigikassa ja Eesti pangatähtede summa.

Riigikassa tähed.	Eesti pangatähed.	Kokku
1000 Emk. %/0	1000 Emk. *) %/0	1000 Emk. %/0
1.1.1922. a.		
2.757.181	100	300.016
1.6 1925. a.		
1.480.360	53,7	1.758.651
1.7.1925. a.		
1.451.624	52,6	1.752.946
		584,3
		3.204.570
		104,8

*) Ilma Eesti Panga kassades olnud pangatähtedeta.

Besti kaselini küsimus. Kaubandusministeeriumi märkuse puhul, et meie võivabrikud ei tea, kuhu kaselini panna, kirjutab Eestimaa vabrikantide ühisus: „Tealame, et A/s. „A. M. Luther“ kõik meil produseeritava kaseini ära farvitab, kuid kaebab, et meie maal tehitud kaseini liiga palju võid sisaldab, mis tema kasutamist raskendab ja teda alaväärtuslikeks teeb

Võivabrikutele enestele kui ka Lutheri vabrikule oleks kasulik, kui kaseinist või välja võetud oleks, nagu see Daani kauba juures on.“

Tallinna sadama tegevus juulis 1925. a. (Riigi statistika keskbüroo andmed).

Rahvusline lipp.	Kaugesõit.	Sissetulnud laevad.		Väljaläinud laevad.	
		Kokku. Arv.	Mahutus net.	Kokku. Arv.	Mahutus net.
Eesti	45	7.714	23	50	8.461
Daani	6	3.330	4	7	4.216
Hollandi	2	320	2	1	99
Inglise	8	7.504	7	8	9.623
Läti	2	437	1	4	646
Norra.	1	757	—	3	365
Rootsi	1	4.768	1	1	579
Saksa	13	25.734	13	1	813
Soome	42	17.092	38	12	3.478
Kokku kaugesõit.	162	68.469	119	166	71.506
Sama 1924. a. juulis	172	61.170	101	153	61.719
Rannasõit	313	11.777	278	325	14.236
Sama 1924. a. juulis	314	15.308	281	363	15.716
Kokku kaugesõit ja rannasõit	475	80.246	397	491	85.742
Sama 1924. a. juulis	486	76.478	382	516	77.435

Või väljavedu juunikuus 1925. a. Piimasaaduste väljaveo kontrolljaama pooli on juunikuu jooksul läbi vaadatud ja väljaveoks kõlbulikuks tunnistatud 875.257,11 kg. võid.

Või oli määratud saamiseks Inglismaale 309.730,65 kg. ja Saksamaale 565.526,46 kg.

1924. a. juunis on kontrolli alt läbi käinud 339.901,79 kg. ja 1925. a. mais 546.537,54 kg. võid, seega tänavu juunis tuntavalt rohkem.

Või ja kanamunade väljavedu juulikuus 1925. a. Põllutööstusministeeriumi karjasaaduste väljaveo kontrolljaama pooli on juulikuu jooksul läbi vaadatud ja väljaveoks kõlbulikuks tunnistatud 1.031.925 kg. võid ja 1.967.040 kanamuna. Või on määratud saatmiseks Saksamaale — 680.356 kg. ja Inglismaale 351.569 kg. Munad — Saksamaale

1.173.600 ik. (sellest 1. sorti 579.600 ik.) ja Inglismaale 793.440 ik. (1. sorti 435.600 ik.).

Möödunud aasta juulis läks väljamaale 543.222 klg. võid ja 787.680 kanamuna, seega tänavu tuntavalt rohkem.

Seemnekartulite kasvatamine Eestis. Kartulikasvatajana on Eesti väljamaal heas kuulsuses. Seda kuulsust võiksime oma majanduslikes huvides kasutada, kui häid seemnekartulid hakkaksime kasvatama ja neid välja vedama söögikartulite asemel, mis seni on välja läinud. Saksamaa põllumeeste arvamise järele võiks Eesti Saksamaal seemnekartulitele alalist ja laialist turgu leida.

Viljasaagi lootused Eestis 15. augustiks, 1925. a.

(Riigi statistika keskbüroo informatsioon.)

Arvatav saak rukkist 119⁰/₀, nisust 133⁰/₀, odrast 115⁰/₀, kaerast 111⁰/₀, kartulist 101⁰/₀ ja linast 106⁰/₀ viimase 10. a. keskmisest saagist.

Põllumajanduslikkude korrespondentide teadete järele on tänavune suvi haruldane ja isesugune ilmade poolest. Juuni teisel poolel olid rasked viimasajud, mis madalamad sooheinamaad veti täis pani. Sel'e tõttu oli tülilka ja jõutu soodes heinu koguda. Juuli keskpaiku muutusid ilmad kuivaks ja väga palavaks. See kestis augusti alguni. Kuivad ja palavad ilmad olid väga soodsad heinatagemiseks, aga põldtaimetele tegid kahju. Rukis ja talinisu ei saanud tera küllalt täis kasvatada, küpsesid enneaegu, terad jäid peeneks ja saak vähemaks, kui kõrre järele esialgu loota võis. Korrespondentide 15 augusti hindamiste järele oli arvatav saak rukkist 119⁰/₀, eelmise kuu hindamiste järele aga 125⁰/₀ (viimase 10. a. keskmisest saagist). Seega vähenesid rukki saagilootused viimase kuu jooksul 6⁰/₀ võrra. Talinisu on pea ja tera poolest pisut füsedam ning selle tõttu on arvatav saak suurem, kui rukkil.

Saagilootused 15. augustiks.

Aasta	Vaatluste arv	Arvatav saak ⁰ / ₀ -des viimase 10 a. keskmisest saagist					Lina (kiu)
		Talinisu		Oder	Kaer	Kartul	
		rukis	nisu				
1925	1215	119	133	115	111	101	106
1924*)	—	95	93	107	105	99	104
1923*)	—	105	76	80	91	88	90
1922*)	—	86	81	103	105	102	103

Oder ja kaer valmisid palavuse sunnil enneaegu ja jäid kõrre poolest lühemaks, kui esialgu arvata oli. Samuti õitses lina enneaegu ja jäi lühemaks. Lina saagilootused võrreldes eelmise kuuga vähenesid keskmiselt 6⁰/₀ võrra. Kartulaid ei saanud kuiva pärast õigel ajal mullata ja see vähendab kartulisaaki tuntavalt. Ebasoodsate ilmade peale vaatamata, on tänavused saagilootused erifi teraviljast siiski paremad, kui eelmiste aastate samaajaliste hindamiste järele.

Viljade valmimine jõuab nüüd juba pea igalpool lõpule ja saagi kättesaamine on leib täitsa ilmade edaspidisest seisukorrast. Senini pole aga ilmad saagikoristamiseks kuigi soodsad olnud. Heinatööd takistas esialgu suurvesi soodes. Pärast läks töö küll jõudsasti, aga palavate ilmade tõttu tuli rukkilõikus vara ja

*) Talviljad on 1. augusti ja suviljad 1. septembri peale.

nii ei jõutud heinatöödega lõpule. Peale rukkilõikust algasid vihmasajud, mis praegugi edasi kestavad ja saagi koristamist takistavad. Kui sarnased koristamistingimised edasi kestavad, väheneb loomulikult selle läbi saagi hulk ja väärtus.

L ä t i.

Läti ajakirjanduse ülevaade. Rahaministri 12 punkti. Rahaminister J. Blumberg on järgmiste konkreetsete ettepanekutega valitsusele esinenud, mis toome „Rigas Sinas“ kokkuvõttel:

„Viimase 4 aasta jooksul on meie majandusline seisukord tuntavalt paranenud, kuid mõned üksikud alad on siiski veel välja arenemata. See käib iseäranis meie väliskaubanduse kohta, mis õige passiivne. Selle nähtuse peapõhjuseks on 2 aastane ikaldus, kuid suur mõju on selle peale avaldanud ka senine kaubanduse-, tööstuse- ja krediitpoliitika, mis rohkem sisse- kui väljavedu on edendanud.

Meie tööstuse puudused ja raskused seisavad selles, et meie vabrikute sisseseaded vanad ja kulunud, spetsialistidest puudus ja krediit kallis on. Sarnasel korral näikse kaitsetollid õigel kohal olevat ja 1921. a. tollitariif läidabki osalt selle kohuseid. Kuid kaitsetollid kutsuvad elukalliduse kerkimise esile ja sellepärast oleks otstarbekohasem muretseda, et meie töösturid võiks odavamalt krediiti saada. Läti pank otsustas ainult neid krediitafasusi rediskonteerida, kes vekslite diskonteerimisel mitte üle 12⁰/₀ ei võta. Tööstusettevõtetele peaks võimaldama pikaajalist krediiti ja tuleks kõige pealt moodsalt sisseseatud ettevõtteid toetada, kes head ja odavat kaupa võivad turule saada.

Suur tähtsus on ka väljaveo krediteerimisel. Eelarvet kokku seades võttis rahaministeerium 2 milj. latti väljaveo krediidina eelarvesse üles, kuid see kustutati, seletades, et meie küllalt rikkad ei ole selleks, et väljamaale laenu anda. Sarnane vaade ei ole õige, sest väljaveo krediit läheb kõige pealt väljavedaja enese kasuks. Väljaveo kohta peaks kontroll sisse seata, kuid kulusi ei tohi mitte väljavedaja kaela veeretada. Tuleb uurida väljavedamise võimalusi teistel maadel. Praegu, kus Vene turg meile sulutud, oleme just kui kuivale jäänud, ehk küll palju veel teisi maid olemas on, kuhu meie omi saadusi võiksime välja vedada.

Sissevedu tuleb vähendada, ja kõige pealt peavad valitsuse asutused silmas pidama, et tellimised tuleks võimalust mõõda omamaa ettevõtetele anda.

Põllumajanduses on tööliste puudust märgata ja sellepärast peaks siin rohkem mehaanilist jõudu tarvitusele võtma, töid masinate abil tehes. Viimane nõuab aga siledat, tasast maapinda, sellepärast tuleks maaparanduse tööd ette võtta, milleks riik põllumeestele peaks appi tulema.

Konkreetsed ettepanekud:

1. Hüpoteeği pangad peaks laenu ainult nende tööstusettevõtetele andma, mille sisseseaded moodsate tööstusnõuetele vastavad ja ainult teatud kindlat kauba liiki valmistavad, hea spetsialisti juhatusel ja kui valmistatav kaup konkurentsi väljamaalastega mitte ainult sisse- vaid ka väljamaal suudab välja pidada.

2. Läti pank peaks valmissaaduste väljaveo fratesid 6 kuu peale 6 protsendiga aastas diskonteerima ja tuleva aasta eelarvesse peab vähemalt 2 milj. latti väljaveo edendamise krediidiks üles võetama.

3. Väljaveo kontroll tuleks sisse seada linaseemne-, konserve-, jookide, puuvilla ja juustu kohta. Kontrollkulusid ei pea mitte väljavedaja peale pandama, vaid need tuleksid katta summadest, mis ministrite kabinetil eftenõgemata vajaduse krediidina määratud.

4. Makstud sisseveotoll tuleb väljaveo juures täiel määral kõigi algainete eest, mis väljaveo kauba valmistamiseks ära tarvitatud, tagasi maksta ja tollitariifi tuleks sarnaselt parandada, et toll algainete pealt odavam oleks, kui toll kauba pealt, mis sellest algainest valmistatud.

5. Tuleb uus tollitariif välja anda ehk seda üksikute paragrahvide suhtes parandada (kõige lähemal ajal), selles nii ületõldiseid kui ka konventsionaalseid normisi ette nähes, kuid aluseks võttes neid, mille kohta Eestiga juba ette on kokku lepitud. Uus tariif peab valmistamist meie maal kaitsma ja edendama.

6. Meie töösturite ja kaupmeeste organisatsioonidele tuleb toetust anda agentide saatmiseks väljamaale väljaveo selgitamise ja korraldamise otstarbeks. Samuti on hädatarvilik asutada kaubandus instituuti, mis haritud praktilisi kaubandustegelasi ette valmistaks, kes oskaks välja- ja sisseveo kaubandust üksikutel adadel juhatada.

7. Läti panga krediite ei pea mitte väljamaa valmissaaduste eest välja antama, kui neid ei tarvitata algaineks ehk valmistamise abinõuks meie ettevõtetes. Seda määrust tuleks silmas pidada ka eriliste arvete avamisele.

8. Riigi tellimised tuleks ainult sarnaselt juhtumistel väljamaale anda, kui seal hind 10–20 protsendi võrra madalam kui omal maal, selle vahesse ka tollikaitset arvates. Vaheprotsendi kõrguse üksikute tellimiste kohta nimetatud piirides määrab rahaminister.

9. Eelarvesse tulevad üles võtta suuremad summad maaparandamiseks, masinate muretsmiseks ja masinate ühistarvitamise punktide asutamiseks. Eriline koht krediitide määramises peab meie maapidajate organisatsioonidele- piimadhisustele määratama.

10. Ühendusteede parandamisele ja ehitusele maal, samuti ka ühenduse korraldamisele kaugemate keskkohadega tuleb eriline tähelepanu pöörata. Senine ühendusteede parandamine maal tuleb mitte-rahuloldavaks lugeda.

11. Välislaenu võiks 7–7,5 prots. vastu võtta, 20–25 aasta peale, realsatsiooni kursiga, mis mitte madalam kui 92 ei ole, komisjon sinna hulka arvatud. Laenu summa võiks olla 25–50 milj. latti.

12. Tuleks rutata Riia võla korraldamisega; tarbekorral võiks seda erilise seaduse näol läbi viia, mida Saeimale tuleks esitada.

Teatud ettevõtete tegevusest.

A/s. „Lisva-Betoon“ on oma tegevuse lõpetanud, kusjuures likvideerimisega ühenduses olevaid asju õiendab likvideerimiskomisjoni esimees vann. adv. abi Jüri Kalm, Tallinnas, Lai tän. nr. 12, krt. 2, telef. 25-92; kodus 9—¹/₁₀ homm. ja 5-7 p l.

Eestimaa põllumajanduse ja -tööstuse a/s., Tallinnas on läinud tegevusaastal bruto-tulusid Emk. 25,9 milj. saanud (kauba müügist – 13,2, Rakvere osakonna vesk. – 8,9, liikumata varanduse kasutamisest – 3,0, muud – 0,8), millest kulud Emk. 24,1 milj. maha arvates, puhaskasu Emk. 1,8 milj. Järele jääb Puhaskasust määrati (milj. Emk.): tagavarakapitaliks – 0,09, amortisatsiooniks – 1,5, juhatusete ja revisjonikomisjonile, – 0,2. Kaupade läbimüük 1923/24. a. Emk. 170,2 milj. Äriseis 31 det. 1924. a. Emk. 136,2 milj.

Järgnevad a/s. viimase kahe tegevusaasta äriseisud (milj. Emk.):

Aktiiva.	31.XII.24.	31.XII.23.
Kassa ja jooksvad arved	0,7	4,8
Väärtpaberid	2,7	1,5
Debitorid ja vekslid	55,4	25,6
Kaubad	29,0	18,5
Liikumata varandus	40,4	6,9
Liikuv varandus	1,0	0,6

Passiva.		
Aktiivkapital	30,0	6,6
Tagavarakapital	1,1	0,5
Iseäraline tagavarakapital	16,0	0,4
Amortisatsioonikapital	1,9	1,8
Ametnikkude ja teenijate hoiu- ja abiandmise kapital	4,9	2,5
Muud kapitalid	2,3	—
Kreditorid ja vekslid	72,8	44,4
Puhaskasu	1,8	0,7

Bilanss ühes teiste arvetega 136,2 58,4

O/ü. „Tubak“ 1924. a. tegevusaruanne näitab kahju sama aja eest Emk 0,3 milj. (tulud (bruttokasud) — 10,3, kulud (kursivahed — 4,8, makstud 0/0 0/0 — 1,5, ärikulud — 4,3) — 10,6). Äriseis 31. det. 1924. a. Emk. 57,9 milj.

Järgnevad o/ü. viimase kolme aasta äriseisud (milj. Emk.):

Aktiiva.	31.XII.24.	31.XII.23.	31.XII.22.
Kassa ja jooksvad arved	1,6	1,0	0,7
Debitorid ja vekslid	14,2	11,4	12,3
Valmiskaup, tubakas ja materjalid	8,8	7,2	4,5
Toorestubakas tolliladud	19,7	20,0	8,5
Liikuv varandus	10,4	8,9	6,8
Kahju	0,3	—	—

Passiva.			
Põhikapital	12,0	12,0	8,0
Tagavarakapital	1,2	1,1	0,6
Amortisatsioonikapital	1,9	1,9	1,0
Kreditorid ja vekslid	42,5	34,3	24,4
Puhaskasu	—	0,8	2,5

Bilanss ühes teiste arvetega 57,9 50,2 36,5

A/s. „Tartu metallivabrik G. ja H. Lellep“ on oma läinud tegevusaasta puhtakasuga Emk. 0,9 milj. lõpetanud (tulud — 16,5, kulud — 15,6). Puhaskasust määrati (milj. Emk.): dividendiks — 0,2 (5% aktsia pealt), amortisats. — 0,4, tagavarakap. — 0,05, juhatusliigetele ja ametn. — 0,3. Äriseis 31. det. 1924. a. Emk. 15,8 milj.

Järgnevad a/s. viimase kolme aasta äriseisud (milj. Emk.):

Aktiiva.	31.XII.24.	31.XII.23.	31.XII.22.
Kassa ja jooksvad arved	0,2	0,6	0,4
Debitorid ja vekslid	7,6	2,6	1,1
Valmiskaup ja materjalid	3,0	3,1	2,8
Liikumata varandus	1,1	1,1	1,1
Liikuv varandus	3,9	3,3	2,8

Passiva.			
Aktiivkapital	4,2	4,2	4,2
Tagavarakapital	0,3	0,3	0,3
Amortisatsioonikapital	0,4	0,4	0,3
Kreditorid ja vekslid	9,9	5,0	2,8
Puhaskasu	0,9	1,0	0,5

Bilanss ühes teiste arvetega 15,8 10,8 8,1

O/ü. „Tartu piimatööstus“ on 1924. a. brutotulused Emk. 12,4 milj. saanud, millest kulud Emk. 12,2 milj. maha arvates, puhastkasu Emk. 0,2 milj. järele jääb. Äriseis 31. det. 1924. a. Emk. 5,3 milj. Tähtsamate arvete seis oli (milj. Emk.): kassa ja jooksvad arved 0,2, debitorid ja vekslid — 0,9, kaubad — 0,2, liikumata varandus — 1,5; liikuv varandus — 2,3, osamaksud — 0,8, amortisatsioon. — 0,1, kreditorid ja vekslid — 4,2. Puhtakasu jaotust avaldatud aru- anne ei sisalda.

A/s. „Helios“ on oma läinud tegevusaasta puudu- jäägiga Emk. 2,6 milj. lõpetanud (kulud — 4,5, tulud — 1,9). Äriseis 31. det. 1924. a. Emk. 32,9 milj. Tähtsamate arvete seis oli (milj. Emk.): klambrites 1923. a. andmed); kassa ja jooksvad arved — 0,2 (0,1), debitorid ja vekslid — 6,4 (8,5), aktsionärid — 2,3 (—), kaubad — 6,7 (14,3), liikuv varandus — 0,8 (3,6), aktiivkapital — 16,0 (16,0), kreditorid ja vekslid — 16,2 (18,5).

Lehtse turbatööstuse o/ü. on oma läinud tege- vusaasta puudujäägiga Emk. 0,1 milj. lõpetanud (tulud — 4,7, kulud — 4,8). Äriseis 31. det. 1924. a. Emk. 29,6 milj. Tähtsamate arvete seis oli (milj. Emk. võrdluseks 1923. a. andmed): debitorid — 4,0 (1,4), turvas ja materjalid — 3,0 (4,1), juureveoraudtee ja veerev materjal — 5,1 (4,3), liikumata varandus — 4,3 (3,3), liikuv varandus — 9,7 (9,0), osakapital — 18,8 (18,8), kreditorid ja vekslid — 10,4 (6,8), kahju — 0,1 (2,2).

A/s. „Besif kaubandus“ on oma läinud tegevus- aasta puhtakasuga Emk. 2,0 milj. lõpetanud (tulud — 11,6, kulud — 9,6). Puhaskasust arvati (milj. Emk.): dividendiks — 0,6 (12% aktsia pealt), amortisat- siooniks — 0,07, tagavarakapitaliks — 0,1, riigimaksu- deks — 1,2, ülekaneks 1925. a. peale — 0,06. Äriseis 31. det. 1924. a. Emk. 50,4 milj. Tähtsamate arvete seis oli (milj. Emk.): kassa ja jooksvad arved — 1,0, debitorid ja vekslid — 36,7, kaubad — 11,3, liikuv varandus — 1,1, põhikapital — 5,0, kreditorid — 43,2, puhaskasu — 2,0.

Tähtsamad vähempakkumised.

Järva maakonnaavalitsus — 1. septembril s. a. kell 12 (järelpakkumised 3 päeva hiljem) — raudbetoon silla ehitustööd Kolu jõel.

Riigi laiaroopalise raudteevalitsus (Tallinnas, Teh- nika t. 16-a, tuba 18) — kinnisel — 10 septemb. s. a. kell 10. homm. liipreid.

Uued seadused ja määrused.

Kaubandus- tööstuskoja juhatuskiri on aval- datud „R. T.“ nr. 133/134 — 1925. a.

Isiklikud teated.

Varanduse hoolekanne.

Aleksander Riiks'i varandusele on hoolekanne määratud. (R. T. nr. 131/132 — 1925.)

Tartu-Võru rahukogu määrusega 13. juunist 1921. a. Hella Jürgenson'i varanduse üle sisesetatud hoole- kanne on lõpetatud. (R. T. nr. 133/134 — 1925.)

Abieluvanduse lahutamise lepingud.

Kustav Nebukat ja Mari Nebukat, sünd. Hans- mann; Eduard Niilus ja Olga Niilus, sünd. Kala; Karl Sander ja Matilde Sander, sünd. Kusche; Jaska Sulger ja Kätti Sulger, sünd. Käba; Voldemar Vainoli ja Ida Vainoli, sünd. Kaio; Leopold See- berg ja Helene Seeberg, sünd. Ustallo; Gustav Käppa ja Alvine Käppa, sünd. Kangro-Pool. Her- beri Lukk ja Erna Lukk, sünd. Slune. (R. T. nr. 131/132 — 1925.)

Arikalender.

27. augustil.

A/s. „Estonormi“ aktsionäride korriline peakoosolek kell 11 e. l. Eesti Väliskaubanduse Panga ruumes, Kinga t. 1.

31. augustil.

A/s. masinaehitusevabriku „Franz Krull“ aktsionäride peakoosolek kell 4 p. l., juhatuses ruumes, Tallinnas, Kopli t. 28.

Turu ülevaated.

Rahaturg.

Eesti panga äriselts. (Miljon. mark.)		Lükkumine			
Aktiva.	15. VIII. 1925.	7. VIII. 1925.	31. VII. 1925.	7. VIII. -15. VIII. 1925.	
Kassa	996,0	1.005,3	988,4	- 9,3	
Kuld, hoitusummad väljam. ja välisvaluuta kassa, millest maha arvatud väliskohustused.	596,0	562,3	479,3	+ 33,7	
Sell. „Loro“ debet Välisvaluuta vekslid	90,3	90,3	91,1	-	
Diskont. vekslid	234,9	236,1	251,9	- 1,233	
Miimes. kindlustatud laenud	1.695,6	1.709,3	1.714,8	- 3,655	
Sellest akkred. ja gar. laenud	3.638,0	3.609,2	3.663,3	+ 28,8	
	617,1	618,6	678,7	- 1,445	

Passiva.

Kapital ja tagavara kapitalid	462,3	462,3	462,3	-
Pangatõhed	2.250,0	2.250,0	2.250,0	-
Hoiusummad	4.261,0	4.234,3	4.194,7	+ 26,7
Sellest riigik. hoitusummad	2.546,0	2.534,0	2522,1	+ 12,0
Akkreditiivid ja garantiid	549,4	551,0	561,7	- 1,6

Aruande nädal tõi panga seisukorda uut kindlustust. Välisvaluuta tagavarad suurenesid samuti kui hoitusummad, laenude vähenes tšus.

Juba kolmat nädalat kasvavad välisvaluuta tagavarad Eesti Panges. Viimasel juuli nädalal suurenes valuuta 19 miljoni võrra, augustis esimesel nädalal 83 milj. ja teisel 33,7 milj. marga võrra - kogusummas 135,7 milj. marka, mis ligi 4% kullakatet tõstma pidi. Praegu on kullakate, mis alla 30 langes, uuesti 32,4% 3.225 miljonilise tsirkulatsiooni juures.

Kassa peale, mis ainult 9,3 milj. marga võrra langes, pole välisvaluuta juureostmine mõju avaldanud, sest hoitusummade kasvamine - kahe nädala jooksul üle 60 miljoni - on uut vaba raha juure toonud. Hoitusummad on 15-dal 4.261 milj. mk. 4.194,7 milj. vastu 31. juulil, millest riigikassa hoitusummasid ja jooksivaid arveid 2.546 milj. mk. 2.522,1 miljoni vastu.

Laenud näitavad kogu aeg kas püsimist või vähest langust, mis juuli ja augusti kuudega kaasaskäiv nähtus. Praegune seis diskonteeritud vekslitel on 1.695,6 milj. ja kindlustatud laenud - 3.638 milj. marka

Viimased välisbörsede kursid.

	London			Stockholm			Helsingi			New-York		
	1924 a.	1925. a.		1924 a.	1925. a.		1924 a.	1925. a.		1924 a.	1925. a.	
	19. VIII	15. VIII	20. VIII	20. VIII	15. VIII	20. VIII	14. VII	3. VII	14. VII	20. VIII	15. VIII	18. VIII
Naelsterling	-	-	-	16.88	18.075	18.07	174.45	193.10	193.10	4.4956	4.8587	4.858
Dollar	4.510	4.8586	4.857	3.76	3.721	3.72	39.85	39.70	39.70	-	-	-
Prantsuse frank	83.10	104.05	103.60	20.35	17.40	17.45	207	188.50	187.50	-	-	-
Helveetsia frank	-	-	-	70.85	72.25	72.15	-	-	-	-	-	-
Rootsi kroon	16.96	18.07	18.065	-	-	-	10.62	10.65	10.68	-	-	-
Soome mark	180.50	19.26	19.275	9.415	9.375	9.37	-	-	-	Praaga		
Daani kroon	27.85	21.25	21.075	60.80	85.10	85.50	644	818	826	1924 a. . . . . 1925. a.		
Hollandi gulden	11.585	12.068	12.055	145.85	149.89	149.90	15.08	15.93	15.93	20. VIII	15. VIII	20. VIII
Eesti mark	-	-	-	-	-	-	10.00	10.65	10.65	8	9	9
Kuld per unts	91/7	84/10,5	84/11,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-

100 Eesti marka Berliinis 9. juulil 1925. a. - 1,119

17. " " - 1,122

23. " " - 1,123

Londonis 17. " " - 1,850 mk. üks £.

23. " " - 1,850

Tallinna börs kursisedel

		10. VIII.	12. VIII.	14. VIII.	17. VIII.	19. VIII.	21. VIII.
1 dollar	Ostjad	372	372	372	372	372	372
	Müüjad	375	375	375	375	375	375
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
1 naelsterling	Ostjad	1808	1808	1808	1808	1808	1808
	Müüjad	18.3	1823	1823	1823	1823	1823
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Saksa riigimarka	Ostjad	8850	8850	8850	8850	8850	8850
	Müüjad	8975	8975	8975	8975	8975	8975
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Soome marka	Ostjad	937	937	937	937	937	937
	Müüjad	947	947	947	947	947	947
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Rootsi krooni	Ostjad	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
	Müüjad	10.115	10.115	10.115	10.115	10.115	10.115
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Daani krooni	Ostjad	8450	8450	8400	8450	8450	8500
	Müüjad	8650	8650	8600	8650	8650	8700
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Prantsuse frk.	Ostjad	1750	1750	1750	1740	1740	1745
	Müüjad	1790	1790	1790	1780	1785	1790
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Holl. gulden.	Ostjad	14.950	14.950	14.950	14.950	14.950	14.975
	Müüjad	15.175	15.175	15.175	15.175	15.175	15.200
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Latti	Ostjad	7150	7150	7150	7150	7150	7150
	Müüjad	7250	7250	7250	7250	7250	7250
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Czechosl. kr.	Ostjad	1100	1100	1110	1110	1110	1110
	Müüjad	1125	1125	1135	1135	1135	1135
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
1 Eesti kroon	Ostjad	—	—	—	—	—	—
	Müüjad	—	—	—	—	—	—
	Tehtud	100	100	100	100	100	100
100 Itaalia liiri	Ostjad	1360	1350	1350	1350	1350	1350
	Müüjad	1390	1385	1385	1385	1385	1385
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Norra krooni	Ostjad	6800	6835	6850	6850	6850	6900
	Müüjad	6950	6985	7000	7000	7000	7050
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Belgia franki	Ostjad	1695	1695	1695	1690	1690	1700
	Müüjad	1730	1730	1730	1725	1725	1735
	Müüjad	—	—	—	—	—	—
100 Helveetsia frk.	Ostjad	7225	7225	7225	7225	7225	7225
	Müüjad	7325	7325	7325	7325	7325	7325
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
1 Tschervonets	Ostjad	1900	1900	1900	1900	1900	1900
	Müüjad	1935	1935	1935	1935	1935	1935
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
1 Austria shilling	Ostjad	52,50	52,50	52,50	52,50	52,50	52,50
	Müüjad	54,00	54,00	54,00	54,00	54,00	54,00
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
1000 Ungari krooni	Ostjad	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05
	Müüjad	5,30	5,30	5,30	5,30	5,30	5,30
	Tehtud	—	—	—	—	—	—